

Täysistunto

Torstai 5.5.2022 klo 16.00—18.50

6. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2021

Kertomus K 5/2022 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2022 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 4/2022 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Kuten äsken, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Alanko-Kahiluoto, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.29 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puoluelakiin sisältyy puolueita ja puolueyhdistyksiä koskevia velvoittavia säännöksiä rahoituksen avoimuudesta. Tavoitteena on lisätä avoimuutta ja luottamusta poliittiseen toimintaan, parantaa äänestysaktiivisuutta ja ehkäistä korruptiota sekä epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan. Tarkastusvirasto antaa vuosittain kertomuksen eduskunnalle toimistaan puoluerahoituksen valvonnassa.

Tarkastusviraston valvottavia ovat puolueet, avustuspäätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhteisöt. Valvottavia on noin 150. Muut puolueyhdistykset, joita on noin 6 000, eivät ole tarkastusviraston valvottavia. Virasto valvoo myös puoluelain tarkoittamaa valtionavustusta. Yhdeksällä eduskunnassa edustettuna olleella puolueella on ollut oikeus valtionavustukseen vuonna 2021. Virasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä puoluetukea. Ilmoitusvelvollisuus koskee vähintään 1 500 euron arvoisia tukia ja tietoa niiden antajista. Lähtökohtaisesti kaikki rahana, tavarana, palveluna tai muulla tavalla saadut suoritukset luetaan tueksi. Vain laissa nimenomaisesti mainitut suoritukset eivät ole tukea.

Kertomus perustuu vuotta 2020 koskeviin tilinpäätöstietoihin sekä vaalikampanjoiden kuluja ja rahoitusta koskeviin tietoihin. Ilmoitusrekisteriin on vuosina 2011—2021 ilmoitettu tukisuorituksia 37,5 miljoonaa euroa. Vuotta 2020 koskevia tukisuorituksia ilmoitettiin 3,6 miljoonaa euroa. Huomattava osa vuonna 2021 tehdyistä ilmoitusten täydennyksistä, yhteensä 0,7 miljoonaa euroa, koskien aiempia vuosia, oli seurausta viraston tarkastuksista. Tarkastusvirasto tarkasti 52 valtionavustusta saavaa eduskuntapuolueiden piirijärjestöä.

Tarkastusviraston mukaan puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Tarkastuksissa tuli esille myös useita tapauksia, joissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2022 vp

tuen saaja ei ollut tehnyt ajantasaisia ilmoituksia kaikesta saamastaan tuesta, ja yksi tapaus puoluelain rajoitusten vastaisista tukisuorituksista.

Vuonna 2020 puoluelain 9 §:n mukaisen valtionavustuksen suuruus oli 35,5 miljoonaa euroa, ja siinä on lisäystä edelliseen vuoteen 6,1 miljoonaa euroa. Virasto kiinnittää aiempien vuosien tavoin huomiota valtionavustusten avustusehtojen tulkinnanvaraisuuteen ja sopimusmenettelyjen puutteellisuuteen.

Tarkastusvaliokunta on nostanut esiin aiemmissä mietinnöissään puoluerahoitusta ja sen valvontaa koskevia useita kehittämistarpeita. Parlamentaarinen työryhmä on hallitusohjelman mukaisesti selvittänyt muun muassa puoluelain ja vaalirahoituslain kehittämistarpeita. Työryhmän on tullut ottaa huomioon myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä 1/2018 olevat ehdotukset, jotka koskevat ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puoluerahoituksessa ja kampanjakattoa. Työryhmä esittää esimerkiksi, että puoluelain luetteloa asioista, joita ei pidetä tukena, täsmennettäisiin eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämällä tavalla niin, ettei ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja pidettäisi puolueelle annettuna tukena. Tarkastusvaliokunta pitää tärkeänä, että viranomaisvalvontaa koskevat säädökset ovat selkeitä sekä mahdollisimman yksiselitteisiä, ja katsoo, että ehdotetut muutokset toisivat parannuksen nykytilanteeseen.

Työryhmä pitää tarpeellisena selvittää tarkastusviraston oikeutta saada vertailutietoja kampanjaan tukea antaneilta sekä palveluita ja tuotteita toimittaneilta. Tarkastusviraston mukaan vertailutietojen saantioikeudet lisääisivät valvonnan uskottavuutta ja antaisivat valvovalle viranomaiselle mahdollisuudet riittävien lisätietojen hankkimiseen sellaisissa tapauksissa, joissa on syytä epäillä vaali- tai puoluerahoitusten oikeellisuutta.

Tarkastusvirasto on todennut toistuvasti valvontaraporteissaan, että yksi merkittävimmistä rajoituksista puoluerahoituksen valvonnalle on, että valvonta ei koske puolueiden paikallisyhdistyksiä. Tarkastusvirasto suhtautuu sinänsä positiivisesti valvonnan ulottamiseen paikallisyhdistyksiin. Valvontatehtävän laajentaminen vaatisi kuitenkin 465 000 euron lisämäärärahan tarkastusvirastolle.

Oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan parlamentaarisen vaalityöryhmän linjausten mukaisesti hallituksen esitystä vaali- ja puoluerahoituslakiin tehtävistä muutoksista, ja se on tarkoitus antaa eduskunnalle tulevalle syysistuntokaudella.

Tarkastusvaliokunta pitää lähtökohtaisesti työryhmän ehdotuksia hyvinä ja tarpeellisina sekä katsoo niiden lisäävän puoluerahoituksen avoimuutta ja valvonnan uskottavuutta. Valiokunta tulee kertomaan tarkemmat käsityksensä puolue- ja vaalirahoitukseen ehdotettavista muutoksista, kun hallituksen esitys on valmistunut ja annettu eduskunnalle ja valiokunta antaa siitä lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle.

Valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.35 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea ja valtionavustuksen käyttöä sekä ilmoitettavien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista sekä antaa puoluelain mukaisesti kertomuksen toiminnastaan puoluerahoituksen valvonnassa, ja tarkastusvaliokunta antaa tästä raportista mietinnön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2022 vp

Tarkastusten perusteella voidaan todeta, että puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Raportin läpikäymisen lisäksi tarkastusvaliokunta keskittyy tässäkin mietinnössä käymään läpi puoluelain ja vaalirahoituslain kehittämistarpeita selvittäneen parlamentaarisen työryhmän raporttia, joka siis valmistui helmikuun lopulla.

En tässä puheenvuorossa nyt toista edellisessä asiakohdassa esille tuomiani työryhmän esityksiä, mutta pari asiaa, joita en edellisessä puheenvuorossani maininnut: Työryhmä esittää esimerkiksi, että puoluelain luetteloa asioista, joita ei pidetä tukena, täsmennettäisiin tarkastusvaliokunnan esittämällä tavalla niin, ettei ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja pidettäisi puolueille annettuna tukena. Työryhmän mukaan tähän listaan lisättäisiin myös EU-instituutioiden ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat tavanomaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset.

Puhemies! Tarkastusvirasto on todennut toistuvasti valvontaraporteissaan, että yksi merkittävimmistä rajoituksista puoluerahoituksen valvonnalle on, että valvonta ei koske puolueiden paikallisyhdistyksiä. Jos tätä valvontatehtävää laajennettaisiin, niin se edellyttäisi tarkastusviraston mukaan 465 000 euron lisämäärärahaa, josta henkilöstömenojen osuus olisi 405 000 euroa, eli kuusi henkilötyövuotta, ja tietojärjestelmämuutostöiden osuus 60 000 euroa. Tämä paikallisjärjestöjen vaalirahoituksen avoimuuden lisäämistä koskeva selvitystyö ei sisältänyt parlamentaarisen vaalityöryhmän toimeksiantoa, mutta kysymys on nostettu esiin valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2021—2023, ja toivottavasti asia etenee nyt sitä kautta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 5/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.